

בפני כבוד השופט אבי זמיר

1

בעניין: לכיש טורס, חב' לנסיעות ותיירות (1979) בע"מ

התובעת

ע"י ב"כ עוה"ד דב גפר

נגד

א.פ.י חברה לניהול כח אדם ופרוייקטים מיוחדים

הנתבעת

בע"מ

פסק דין

1. כללי

זוהי תביעתה של סוכנות נסיעות (להלן "התובעת") בגין הפסדים שסבלה בהזמינה עבור הנתבעת כרטיסי טיסה מצד שלישי - חברת התעופה בלקן (להלן - "בלקן").

2. העובדות שאינן שנויות במחלוקת

במהלך חודש נובמבר 1995 הזמינה הנתבעת, בדומה לפעמים קודמות בעבר, מן התובעת, כרטיסי טיסה מתל-אביב לתאילנד, עבור קבוצה של עובדים תאילנדים זרים, שהנתבעת כחברת כוח אדם היתה אחראית עליהם.

הזמנת הנתבעת בוצעה, וביום הטיסה, 03/12/95, הביאה הנתבעת את קבוצת העובדים הנ"ל לשדה התעופה, ברם בשל חשד למעשה פלילי, הנוגע לאחזקת דולרים מזויפים על ידי אחד מהם, המריאו רק חלק מן העובדים והשאר - 19 במספר, כאקט סולידרי עם החשוד, העדיפו להתעכב בארץ ומאנו לעלות למטוס, וזאת זמן קצר טרם שלב ה- BOARDING (העליה ממש למטוס). הללו, הוטסו רק למחרת היום באמצעות כרטיסים שהזמינו מסוכנות נסיעות אחרת (ראה נ1, נ2).

הטיסה שתוכננה היתה בת 2 שלבים: האחד מתל-אביב לסופיה, והשני מסופיה לבנגקוק. היות והמטוס המריא מישראל בהכילו 19 מקומות ריקים של העובדים, חייבה חברת

1 התעופה בלקן את התובעת לא רק עבור כרטיסי הטיסה שנוצלו אלא גם עבור אלו שלא
2 נוצלו לעיל. בגין האחרונים נגבה תשלום רק בגין השלב הראשון של הטיסה, היות ורק
3 במסגרתו סבלה בלקן הפסד.

4
5 הנתבעת הסכימה לשלם לתובעת רק עבור הכרטיסים שנוצלו בפועל.
6 תובענה זו ענינה ההפרש בין הסכום בו חויבה התובעת על ידי בלקן ובין הסכום ששולם לה
7 על ידי הנתבעת.

8
9 3. השאלות השנויות במחלוקת

10
11 א. מהו סכום החוב לו טוענת התובעת.

12
13 ב. מהם היחסים המשפטיים שבין הצדדים ובהתאם לכך מהי חבותה של הנתבעת כלפי
14 התובעת, ופרט - האם הופר חוזה בידי הנתבעת.

15
16 4. טענות הצדדים

17
18 התובעת טענה בכתב התביעה לחוב כפשוטו בסך 3,788.5 דולר ארה"ב.
19 רק מאוחר יותר משנשמעו ההוכחות בתיק זה נתברר כי "החוב" מורכב למעשה מקנס בסך
20 175 דולר שגבתה בלקן עבור כל אחד מ- 19 הכרטיסים שלא נוצלו בין תל-אביב לסופיה.
21 התובעת טענה כי הנתבעת הזמינה 37 כרטיסי טיסה ולפיכך 18 מתוכם נוצלו.
22 לשיטתה של התובעת בכל כרטיס וכרטיס מתגלם חוזה: התובעת מתחייבת לספקו בעוד
23 הנתבעת מתחייבת לשלם עבורו. היינו, במקרה שבו נרכש כרטיס על ידי התובעת ולא נוצל
24 על ידי הנתבעת עדיין מחויבת הנתבעת לשלם עבור כל הוצאה שתגרם לתובעת בעטיו.

25
26 הנתבעת מנגד טוענת כי הוזמנו 35 כרטיסים אשר מתוכם נוצלו 16 בלבד, שעליהם שולמה
27 מלוא התמורה.

28 לעניין היחס המשפטי שבין הצדדים גורסת הנתבעת: ראשית, לא הזהירה אותה התובעת
29 או טרחה להודיע לה כי מקום שכרטיס לא ינוצל תחול עליה החובה בתשלום כלשהו בגינו.
30 שנית, לדבריה אין היא צד במערכת היחסים שבין בלקן לבין התובעת. מבחינת הנתבעת
31 כרתה היא חוזה רק עם התובעת, ולכן אין היא נדרשת לקבל עליה אחריות בגין יחסיה של
32 התובעת עם צד שלישי.

5. דין

5.1 החוב

1
2
3
4
5 התובעת הגישה לבית המשפט את טופס הזמנת הכרטיסים מטעם הנתבעת מתאריך
6 10/11/95 (ראה - ת/ 1).

7
8 מר גריפנר, מנהל תחנת חברת בלקן בשדה התעופה (להלן - "נציג בלקן") שהעיד
9 מטעם התובעת, מאשר, כי ההזמנה שביצעה התובעת היתה עבור 37 איש, עובדה
10 הנתמכת בטופס ההזמנה מטעם התובעת בבלקן בו מפורטים 37 שמות (ראה - ת/2).
11 לדבריו, הועבר מלוא התשלום עבור הקבוצה כולה באמצעות התובעת (ראה חשבונית
12 - ת/3). כלומר, התובעת שילמה לבלקן טרם נתקבל התשלום מצד הנתבעת. עקב
13 הבעיה שנוצרה בשדה התעופה, כך הנציג, בוצע החזר חלקי לתובעת:

14
15 "עלות של כרטיס 365.5 דולר... זה מחיר לחברה (בלקן - א.ז.)...
16 החברה שמרה לעצמה את ה- 175 דולר כקנס והוצאות לאדם...
17 החזרנו לתובעת סכום של 3,619.5 דולרים".
18 (חקירה ראשית, עמוד 6 שורות 14-12 לפרוטוקול).

19
20 הדברים באים אף לידי ביטוי בדו"ח ההחזרים ת/4 ובשיק משוך לטובת התובעת ת/5
21 / הנציג קובע בפסקנות, כי מן התובעת נגבה תשלום, באמצעות אי ביצוע החזר בסך
22 3,325 דולר עבור 19 העובדים שהותירו מקומות ריקים במטוס (ראה עמוד 7 שורה 3
23 לפרוטוקול).

24
25 עדה נוספת מטעם התובעת, הגב' מלכה קרן, אשר הועסקה בעבר ובזמנים הרלבנטיים
26 אצל התובעת (להלן - "גב' קרן") מאשרת באופן כללי את דברי נציג בלקן אך אינה
27 זוכרת במדויק את סכום החוב ונוקבת בו רק כאשר מוצג לה המסמך ת/1.

28
29 מנהל הנתבעת, מר עמר, המצהיר מטעמה, שב וטען הן בתצהירו והן בפני כי הוזמנו
30 35 כרטיסים בלבד (ראה סעיף 2 לתצהירו, עמוד 11 שורות 5-6 לפרוטוקול חקירתו
31 הנגדית). לתמיכה בדבריו הציג את המכתב ת/3 אשר נשלח על ידי הנתבעת לתובעת
32 לצורך התשלום שבוצע לטובת האחרונה עבור 16 כרטיסים בלבד. בהתאם לאמור

1 במכתב, מחירו של כרטיס לנתבעת היה 464 דולר. נדמה, כי מן הראוי לציין
2 שהתובעת לא הציגה בפני כל בטוי מחאה שניתן מצידה כלפי הנתבעת בשל מכתב זה
3 אשר נשלח קרוב לשנתיים טרם הגשת התביעה.

4
5 ברור כי קיימת אי התאמה בין סכום החוב הנטען על ידי התובעת לבין הסכום
6 שאלבא העד מטעמה, נציג בלקן, נגבה ממנה. הפער עומד על סכום של 464 דולר.

7
8 אי בהירות זו אינה משרתת את התובעת ומטילה ספק בדבר אופן חישוב החוב על
9 ידה טרם הגשת התביעה, שכן מלבד דבריו של נציג בלקן לא נקטה התובעת כל
10 אמצעי אחר להסבר בדבר מרכיבי החוב.

11
12 באתי לכלל מסקנה, אם כן, כי יש לקבל את גרסתו של נציג בלקן ולהעמיד את הנוק
13 ממנו סבלה התובעת בסכום של 3,325 דולר ארה"ב.

5.2 מה סוכם בין הצדדים

14
15
16
17 נציג בלקן מאשר בחקירתו הנגדית כי אין לבלקן כל קשר עיסקי עם הנתבעת וכי
18 עניינו של הקנס הוא אך בין התובעת לבלקן בלבד בלא שהנתבעת תהא מתואמת
19 עימם בנושא זה (ראה עמוד 7 שורות 11-12 ו-19 לפרוטוקול). לדבריו אלו נמצא בסיס
20 גם בדבריה של גב' קרן, כי את הכסף שנגבה שומה על התובעת לדרוש מבלקן (עמוד 8
21 שורות 16-17 לפרוטוקול חקירתה הראשית).

22
23 עדותה של גב' קרן רלבנטית במיוחד להבהרת ההסכמה החוזית שבין התובעת
24 לנתבעת, הנוגעת למקרים של בטול כרטיסי טיסה על ידי האחרונה.

25
26 בחקירתה הראשית היא מסבירה:

27
28 "לשאלתך האם הנסיבות כפי שקרו לא היו אמורים לשלם עבור
29 הטיסה אני משיבה בחברה סדירה שהיא לא צ'רטר אין תשלום
30 קנסות על נוסע שלא עלה על הטיסה. בטיסות צ'רטר מידיעים את
31 הסוכן על דמי הבטול זה לא צ'רטר כאן אלא חברה סדירה".
32 (עמוד 9 שורות 6-4 לפרוטוקול, ההדגשה שלי - א.ז.).

1
2
3 גם בחקירתה הנגדית היא מאשרת כי לא ניתנה כל הודעה או אזהרה מצד התובעת
4 כלפי הנתבעת לגבי גביית קנס במקרה של ביטול ובלשונה:

5
6 **"לא הייתה אזהרה כי לא היה מצב כזה בחברת התעופה".**
7 **(עמוד 10 שורות 3-4 לפרוטוקול).**

8
9 בא כח התובעת ביקש מבית המשפט לנקוט זהירות במתן המשקל הראוי לעדות הנ"ל
10 היות וגב' קרן עצמה הודתה כי פוטרה מעבודתה אצל התובעת וכי מתנהלים הליכים
11 משפטיים מצידה בתביעה לפיצויי פטורין. (ראה עמוד 9 שורה 18 לפרוטוקול).

12
13 טענה זו מעניינת. גב' קרן זומנה מטעם התובעת לצורך מתן עדות בדבר מקרה
14 שארע עת שהועסקה בשרותה. מכאן שאין לתובעת להלין אלא על עצמה בנוטלה
15 סיכון ובהביאה בפני עדה, שיחסה אל התובעת שנוי במחלוקת. לא הובהר, מדוע
16 העדיפה התובעת שלא להעיד נציג אחר מטעמה, במיוחד לאור העובדה, שמגעי
17 הנתבעת היו עם מר עוזר אלפרוביץ, מטעם התובעת, ולא עם הגב' קרן. (עמ' 9,
18 שורות 12-14; עמ' 10 שורה 2 לפרוטוקול).

19
20 יתרה מכך, דבריהם של עדי התביעה מחזקים ומאששים דווקא את גרסתו של מנהל
21 הנתבעת (ראה סעיף 5 לתצהירו ועמוד 11 שורות 18-19 לפרוטוקול).

22
23 אין זו כי התובעת כשלה בעניין הצגת מהותו של החוזה בין הצדדים. לא הובאה בפני
24 כל ראיה המאשרת כי התובעת הודיעה לנתבעת כי תידרש לשלם בשל אי ניצולו של
25 כרטיס המוזמן על ידה.

26
27 **6. על יחסים חוזיים, יחסי שליחות ועשיית עושר**

28 במקרה מעין זה יתכן ויחולו, בערבוביה, דינים שונים:

29
30 6.1 עקרונית, סוכן הנסיעות הינו שלוח של חברת התעופה; היא זו שקובעת את מחיר

1 כרטיסי הטיסה, מנפיקה אותם ומכתיבה לסוכן את גדר סמכויותיו; כרטיס הנסיעה,
2 המקנה זכות לשימוש במטוס, הוא בגדר התחייבות למתן שירות אישי; סוכן
3 הנסיעות מזמין כרטיס עבור הנוסע; אין לסוכן שום שליטה על מטוסי חברת
4 התעופה, ואין לו נגיעה להחלטות בדבר קיום טיסה, דחייתה או ביטולה.

5 (ראו: ע"א (מחוזי ת"א) 987/86 ניר נסיעות נ' זלבנסקי (לא פורסם); המ' (מחוזי
6 נצרת) 6132/97 אל-על נ' זילברשלג, דינים מחוזי, כרך כו (9), 952; ת"א (מחוזי
7 נצרת) 747/97 זילברשלג נ' אל-על, דינים מחוזי, כרך כו (9), 993).

8

9 מן המפורסמות, שבתביעות המוגשות על ידי נוסעים שניזוקו, התובעים הן את
10 המוביל והן את הסוכן, חוזרות וטוענות סוכנויות הנסיעות כי אין לחייבן, בהיותן
11 במעמד של "מתווך" או "שלוח" של חברות התעופה. בטענה זו יש מידה רבה של
12 צדק, במקרים רבים. מדוע, אם כן, יש לחייב את הלקוח, בסיטואציה הפוכה?

13
14 6.2 אם נבקש לבחון, האם מששילמה התובעת את "חובה" של הנתבעת לידי בלקן, היא
15 זכאית לשיפוי מהנתבעת, מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט, דומני כי תעמוד לה
16 לתובעת לרועץ הוראת סעיף 4 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט - 1979,
17 שלפיה, מי שפרע חובו של אחר אינו זכאי להשבה, אלא אם לא היתה לאותו אחר
18 סיבה סבירה להתנגד לפרעון החוב; בענייננו, נראה כי לנתבעת היתה גם היתה סיבה
19 סבירה להתנגד לפרעון החוב. מהטעמים שנפרט שוב להלן.

20

21 6.3 ואם נשוב לדיני החוזים, משלא הוכחו תניות המיוחדות של חוזה נשוא עסקה בין
22 צדדים, אין בידי לקבוע כי התנהגות מי מהם נופלת בגדר הפרתו, מה עוד שזכותו של
23 הנפגע לפיצויים תלויה על פי לשון חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה) תשל"א -
24 1970 (להלן: "החוק"), בעיקר בעובדה שהמפר ראה (או היה צריך לראות) את הנזק
25 העשוי להתרחש כתוצאה מהתנהגותו, מבעוד מועד:

26

27 "10. הנפגע זכאי לפיצויים בעד הנזק שנגרם לו עקב ההפרה
28 ותוצאותיה ושהמפר ראה אותו או שהיה עליו לראותו מראש בעת
29 כריתת החוזה, כתוצאה מסתברת של ההפרה".

30

1 זוהי למעשה נוסחת הקשר שבין הפרת החוזה לבין זכותו של הנפגע ממנה לפיצויים
2 (ראה ד. פרידמן ונ. כהן, חוזים תשנ"א כרך א' עמוד 632). מן הראיות שהובאו בפני
3 עולה, כי הנתבעת לא הוזהרה ולא הובהר לה בכל דרך שהיא כי אי ניצולם של
4 הכרטיסים המוזמנים יגרום לנזק באיזשהו אופן לתובעת, או כי יהא על הנתבעת
5 לתת את הדין על כך ועל כן, אף מבחינת החוזה הנטען, אין לתובעת כל זכות
6 לפיצויים מאת הנתבעת.

7
8 אוסיף רק זאת, אין מחלוקת בין הצדדים כי העובדים שסרבו לעלות למטוס עשו כן
9 לאחר מעבר מלוא השלבים טרם השלב הסופי - שלב ה- BOARDING. אין מדובר
10 במצב בו אי ניצולם של הכרטיסים נבע מארוע שקדם להגעה לשדה התעופה, או כל
11 שלב אחר מאוחר יותר, בו היתה לנתבעת שליטה על העובדים, על מקום המצאם ועל
12 הסעתם.

13
14 מן הנסיבות והראיות שבתיק עולה, כי שני הצדדים לא העלו על דעתם במעמד
15 כריתת החוזה את אפשרות אי נצולם של הכרטיסים כפי שאכן ארע, מה עוד שבאותו
16 שלב בו עוכבו 19 העובדים בשדה, לא יכולה היתה הנתבעת למנוע את המחדל שבאי
17 עלייתם למטוס, משום שכבר נותק עימם כל מגע פיזי.

18
19 הנסיבות האמורות תואמות את לשונו של סעיף 18 לחוק הנ"ל (שעניינו "סיכולי")
20 הקובע, כי אם היתה הפרת החוזה תוצאה של נסיבות אותן לא יכול היה למנוע המפר
21 ושלא יכול היה לשערן טרם היווצרן, ונסיבות אלו לא אפשרו את קיום החוזה כפי
22 שהוסכם בין הצדדים, הרי שהפרת החוזה לא תהא עילה לפיצויים.

23
24 אומנם, השימוש בסעיף הסיכול נדיר; תנאי בל יעבור לטענה כזו הוא, שהאירוע היה
25 בלתי צפוי מראש, והצדדים לא נתנו דעתם עליו בהסכם שביניהם (ראה: ע"א 101/74
26 , פ"ד ל (3) 661, 667); אך כאשר הדין בא לשקול את הסנקציה שיש להטיל על המפר,
27 הוא בוחן את מידת ה"אשם" הרובץ לפיתחו. בענייננו, כאמור, גם אם היה חוזה
28 כנטען על ידי התובעת, וגם אם הייתה "הפרה", דומני שלא נפל כל "אשם"
29 בהתנהגות הנתבעת.

30
31 עם זאת, קובע החוק במסגרת ס"ק (ב) לסעיף הנ"ל, כי רשאי בית המשפט להורות
32 למפר לשפות את הנפגע על הוצאותיו הסבירות ועל התחייבויות שהתחייב בהן באופן

1 סביר, לשם קיום החוזה אם נראה הדבר צודק בנסיבות הענין (ראה לענין זה ג.
2 טדסקי, פרוש לחוק החוזים, חוק התרופות בעריכת אורי ידין, עמוד 122).
3
4 במקרה עסקי, החלטתי כי אין מקום להשית על הנתבעת את הפסדיה של התובעת.
5 ראשית, אין מחלוקת כי מנהל הנתבעת ומי מטעמו פעלו בתום לב לטובת קיומו של
6 החוזה ולא להכשלתו. שנית, אנשיה הזדרזו ליצור קשר עם התובעת מיד כשנודע
7 להם דבר עיכובם של העובדים, ואף ניסו באמצעותה לתאם מועד וכרטיסים חדשים
8 לצורך המראתם המאוחרת. הדבר לא צלח בשל בעיות שבהן נתקלה התובעת ולא
9 בשל התנהגותם של אנשי הנתבעת. שלישית, לא נראה הדבר הוגן להטיל על הנתבעת
10 הפסדים שנגרמו לתובעת בשל תניות חוזיות שנקבעו בינה לבין גורם שלישי,
11 שהנתבעת לא היתה צד להן ואלו לא הובאו לידיעתה. (תניות שהופעלו שלא בעטיה
12 של הנתבעת).

13
14 **7. סוף דבר**
15 דין התובענה כנגד הנתבעת להדחות.

16
17 ייתכן (ואינני מביע עמדה בנושא), שלתובעת עומדת הזכות לתביעת השבה מאת בלקן.
18
19 בנסיבות המקרה לא מצאתי לנכון לזכות את הנתבעת בהוצאות משפט.

20
21 **ניתן היום 28 באפריל 1999 בהעדר הצדדים.**
22 **המזכירות תמציא העתק לצדדים.**
23 **זכות הגשת ערעור תוך 45 יום לביה"מ המחוזי.**
24 **מותר לפרסום מיום 28/04/1999.**